

טענות דמים ותוספת כתובה

א. רמב"ם הלכות אישות פרק יא הלכה טז
הורו כל הגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן אם הכחישתו, להפסידה עיקר הכתובה, אבל התוספת יש לה, אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודת לו שהיא בעולה קודם שתתארס והטעתו...

ב. מגיד משנה הלכות אישות פרק יא הלכה טז
הורו כל הגאונים וכו'. זו סברא כתובה הגאונים ז"ל ונזכרה בהלכות שם והטעם מפני שהתוספת אינו מתקנת חכמים שנאמר הם אמרו והם אמרו אלא מרצונו נתחייב לה והרי הוא כשאר חיובין שאין המחויב נאמן בהפקעתן. ויש מי שכתב שאין זה אלא בטוען פתח פתוח שאינה טענה ברורה כל כך, אבל בטוען טענה שלא מצא דם נאמן אפילו להפסידה תוספת אף על פי שהיא מכחשת ואומרת מצא ואבד. וזה דעת הרשב"א ז"ל. ואין כן דעת רבינו אלא אינה מפסדת תוספת אלא בראיה ברורה וכו'.

ג. בית שמואל סימן ס"ק יח
והיינו דוקא כשטוען פ"פ מצאתי אז אינו יכול לברר ואינו נאמן אלא מטעם אין אדם טורח בסעודה אז בעינן שטרח בסעוד', אבל אם טוען טענות דמים א"צ חזקה זו כי יכול לברר מ"ה נאמן הוא אפי' לא טרח בסעודה אלא מרמב"ם והטור לכאורה לא משמע כן אלא אפילו בטענות דמים אינו נאמן. ואפשר לפי מנהג שלנו דאין משמשיין ויש חשש שמא איבד הדם מ"ה בעינן אפי' בטענות דמים חזקה אין אדם טורח בסעודה:

ד. חזון איש, נשים סז:יז
בבית שמואל הביא דעת הרשב"א דבטענת דמים נאמן להפסידה תוספת... בטענת דמים מהני טעם "אין אדם טורח בסעודה" אף לענין תוספת שהוא דאורייתא, ולפ"ז בלא טרח לדעת הרשב"א דלא הוי חזקה, אינו נאמן אף בטענת דמים כל שלא מושמש, שאף שטוען טענה ברורה, מ"מ בברי וברי איהי מהימנא משום דמסייעא לה רובא וחזקה וכמש"כ הר"ן בשם הרשב"א. ולא נחלק בזה אדם לחלק בין טענת דמים לפ"פ שיהא נאמן בטענת דמים בלא חזקה ד"אין אדם טורח בסעודה."

הו' אוקימתאות

ה. כתובות י ע"א

ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה "פתח פתוח מצאתי." אמר ליה רב נחמן: "אסבוהו כופרי! מברכתא חביטא ליה." והא רב נחמן הוא דאמר מהימן? מהימן ומסבינן ליה כופרי. רב אחאי משני כאן בבחור כאן בנשוי.

ו. שו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם סימן צז

כללו של דבר, אומר אני שדיין שאינו הולך בפסקיו אלא אחר מה שכתוב ומפורש הוא חלש ורפה, ולפי זה יתבטל מה שאמרו אין לדיין אלא מה שענינו רואות. ואין הדבר כן, אלא הדברים הכתובים הם העיקר, וצריך הדין או המורה הוראה לשקול אותם לפי כל מעשה ומעשה הבא לפניו, ולהקיש את הדין לדומה לו ולהוציא ענפים מן העיקרים ההם. ולא נכתבו המעשיות המרובות הכוללות מקצת דינים בתלמוד חנם, וגם לא שיעשה הדין בענין ההוא לפי מה שנזכר שם, אלא כדי שיסגל החכם, בשמעו אותם הרבה פעמים, כח של שקול דעת ודרך טובה בהוראה למעשה.

ז. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה א - ב

א: יש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן, אף על פי שאין שם ראייה ברורה. ואין צריך לומר אם היה יודע בודאי שהדבר כן הוא שהוא דן כפי מה שידוע...
ב: כל אלו הדברים הן עיקר הדין, אבל משרבו בתי דינים שאינם הגונים ואפילו היו הגונים במעשיהם אינם חכמים כראוי ובעלי בינה, הסכימו רוב בתי דיני ישראל שלא יהפכו שבועה אלא בראיה ברורה, ולא יפגמו שטר ויפסידו חזקתו בעדות אשה או פסול וכן בשאר כל הדינים ולא ידון הדיין בסמיכת דעתו ולא בידיעתו כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לדברי זה ודעתי סומכת על זה...

ח. שו"ת שאילת יעבץ חלק ב סימן קיב

כגון זה ראיתי חובה עלי לתת שאלתו ההגון ולעשות בקשתו שלא לענות דינו ולהודיעו דעתי הקלה כמות שהיא בכתב בלתי נמחק. הרואה לו זכות לומר לדבק טוב ואומר זכה במקחק ויבנה לו ממנה בנין עדי עד כזרע יעקב וישחק. הנדחה מפני השעה ונדחק, תולעת יעקב ישראל מכונה יעבץ.

ט. תלמוד ירושלמי מסכת כתובות פרק א הלכה א
ויערב עליו המקח? לית יכול, דאמר רבי אילא בשם ר' אלעזר "מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה..."

י. ר' אורי ליפשיץ, ספק בודאי
חווית הפתח הפתוח, על אף שאין היא אומרת דבר וחצי דבר על זנות או בגידה (ואולי היא מוכת עץ), יוצרת וודאות של ספק. ניקור
במוחו של האישי. רוח קנאה המוחזרת אל האישה כרוח טומאה, וכשני עדים, כוודאות...
בזהירות רבה ניתן להציע שנוכחותה של הסוטה מלווה גם את הסיפורים הללו [הד' האחרונות] - אבל לא מפרספקטיבת הבעל החשדן או
האישה המנאפת, אלא דווקא לאור תפקידו של בית הדין המוצג כאן כממלא מקום של בית המקדש - ברצונו להשכין שלום בין בני הזוג,
ובסופו של דבר להשיב אותם זה לזו, מתוך אהבה ומלאות.

יא. תשובות הגאונים שערי צדק חלק ד שער ד סימן ל
ולענין שהיא אומרת שעדיין היא בתולה, מצאנו לקדמונים בחינה בזה... ודבר זה צריכין להזהר בו הרבה כדי שיוודע שהריח הנודף מן
החבית של יין מאותו מקום הוא ולא מזולתו, וכשימצא הרוח נודף יוצא מפיה או מחוטמה אחר שהושיבה בשמירה ובוזירה על החבית
הרי נודע שאינה בתולה. ואין ראוי לעשות כן בבית ישראל אלא לאחר שמנסים באחרות, כמו שעשה רבן גמליאל, כדי שלא לזלזל בבנות
ישראל. אף על פי שאין חותכין בזה אבל עושין כן להניח את הלב וליפותו ושלא להתרעם.

מלקות דרב נחמן

יב. ערוך "חבט"

פ"א גאון "כופרי" עצים לחין הנלקחין מן חריות של דקל. "מברכתא" נברכת של כובסין, ונעשה כנוי לאותו מקום. וכן הוא אומר "הכוהו
והלקוהו בכופרי", כי כבר חבט בנברכת, כלומר ידע את הנשים. ס"א מקור ונברכת אחת הן, לכן כינהו מברכתא, כלומר על מקור חבט
עצמו.

יג. שלשה דרכים

תשובת רב אחאי	תשובה א'	שאיילה	הו"א למה מלקין אותו	
בחור לוקה משום הוצאת שם רע	לוקה משום זנותו	רב נחמן אמר שנאמן	הוצאת שם רע	תוס' (א), רא"ש א:כ (א)
בחור לוקה משום הוצאת שם רע	לוקה משום זנותו	רב נחמן לא הזכיר מלקות	זנות	תוס' (ב)
בחור לוקה משום חוצפא	לוקה משום זנותו	רב נחמן אמר שנאמן	חוצפא נגד ב"ד שהרי ידע שאינו נאמן	ר"ן על הרי"ף ג:

יד. ר"ן (על הרי"ף) מסכת כתובות דף ג עמוד ב
דמסתמא מאן דאתי קמי בי דינא שיוילי משיילי ברישא מאי דיניה, וכיון דידע דלא מהימן ואפ"ה מחזיא פריצותיה קמייהו מחייבי לאסוביה
כופרי.

טו. בית הבחירה למאירי כתובות י ע"א

בחור סתם אינו נאמן שאי אפשר לו בבקיות זה ולא עוד אלא שמלקין אותו מדברי סופרים בחריות של דקל וכיוצא בהם על שהעז בכך
וזהו ענין אסובה כופרי והטעם שמאחר שאינו נאמן אלא כמוציא שם רע ודנין בו כרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי

טז. בית הבחירה למאירי כתובות י ע"א

ומכל מקום אני מפרש "כאן בבחור כאן בנשואי" שהנשואי נאמן ולא מסבינן ליה כופרי, ובבחור נאמן ומסבינן ליה כופרי. ולפירוש זה
שלש חלוקות בדבר - שאם היה נשואי כבר נאמן ואין בו מרדות, ואם הוא בחור שלא אמרה מתורת בקיות אלא שכך נראה לו מסברתו
אינו נאמן ואין בו מרדות, הא בחור שאמרה בבירור ומתורת בקיות נאמן ומלקין אותו על שנעשה חשוד ופורץ גדר. והדברים נראים:

יז. חלקת מחוקק סימן סח ס"ק ז

ואפילו לדעת הרמב"ם שאינו מחלק בין בחור לנשוי וס"ל דאף בחור מהימן, מ"מ ראוי להלקותו כאשר עשה ר"נ (כתובו' דף י') דהא הוא
חשוד על הזנות מאחר שבקי בפ"פ:

יח. רמ"א אבן העזר סח:
י"א דטענת פ"פ לא יוכל לטעון רק נשוי אבל בחור לא, ואדרבה, מלקין אותו כשטוען כך דמאחר שלא היה נשוי מתחלה אינו בקי בכך.
(טור)

יט. חדושי הרשב"א כתובות י ע"א
וכן פירש הראב"ד ז"ל דבחור אינו נאמן והיינו דמלקינן ליה דכיון שאינו נאמן שם רע הוא דמפיק עלה ודומה לאותה שאמרו (פסחים קי"ג ב') הרואה דבר עבירה בחבירו ומעיד בו יחידי לוקה וכמעשה דזיגוד וטוביה.

כ. שו"ת רדב"ז חלק ו סימן ב אלפים עח
והאיש אשר דבר כנגד אותו תלמיד ואפי' העיד שראה בעיניו חייב נדוי לא יתכן אפקרותא גדולה מזו ולוקה משום מוציא שם רע כי ההוא מעשה דטוביה חטא זיגוד מנגיד.

כא. שו"ת הרשב"ש סימן תקיא
ובפרק ערבי פסחים אמרו "טוביה חטא, אתא זיגוד אסהיד ביה קמיה דרב פפא, אתא נגדיה לזיגוד, אמר טוביה חטא זיגוד מנגד? אמר ליה את לחודך קא מסהדת עליה, שם רע בעלמא מפקי עלויה, וכתיב 'לא יקום עד אחד באיש'." אלמא מוציא שם רע על חבירו חייב מכת מרדות. ואעפ"י שיש מפרשים אותה משום דאסהיד יחידי ביה והמלקות לא היה על שם רע, אבל קצת המפרשים כתבו בפ"ק דכתובות גבי ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן וכו' ואמר ליה פתח פתוח מצאתי ואמר רב נחמן אסבוח כופרי, **דהא דהלקהו רב נחמן לאו משום דחשוד על העריות הוא אלא משום דהוי מוציא שם רע על בנות ישראל.**

כב. קידושין פא ע"א
אמר רב מלקין על לא טובה השמועה שנאמר "אל בני כי לא טובה השמועה."

כג. שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן רעד
ועל ענין הנזכר כתבתי כי כדי לעשות גדר בדבר ראוי לחייבו נדוי או לקנסו ממון לפי ראות ב"ד ונוסרו כל הנשואים ולא יעשו כמותו. וכ"ש שאין ספק שבא עליה בנדוטה... ועל זה תמהו עלי והשבתי למתמיה זה: תמהת שחייבתי נדוי מפני הודאתו, אל תתמה מזה ותעיין בפ' ראשון מכתובי (י.) בההוא דאמר קמיה דר"נ פתח פתוח מצאתי ואמר ר"נ אסבוח כופרי מברכתא חביטא לי כלו' צוה להלקותו מפני שהי' מזנה עם זונות העיר. שאל"כ מנין היה בקי בפתח פתוח והרי זה בהודאתו בלא עדים צוה להלקותו...

כד. שו"ע חושן משפט ח:ה
אף בשליח ב"ד אסור לנהוג קלות ראש; והמצערו יש רשות לב"ד להכותו מכת מרדות. והשליח נאמן כשנים להעיד שביזהו, כדי לנדוהו.

כה. רמ"א חושן משפט יא:א
מי שאומר שאינו חושש על גזירת בית דין או חכם, אף על פי שבא לבית דין, מנדין אותו; הואיל ואומר שלא בא מחמת גזירתו, הוי אפקירותא.

כו. חזון איש, נשים סז:יח (על מעשה הששי)
נראה דהבעל לא היה משקר במזיד, אלא טעה, דאי הוציא שם רע במזיד מסבינן ליה כופרי כדאמר בבחור, ולא היה ר"ג פוטר בלא גערה ונזיפה...

כז. חדושי הריטב"א כתובות י ע"א
וא"ת ולכולהו פירושי אי מסבת ליה כופרי אתה נועל פיו שלא יאמר כן ושמא יקיימנה באיסור! וי"ל דקים להו לרבנן דכל היכא דקים ליה בפ"פ משום כופרי לא מימנע מלמטען, ובטענת דמים פשיטא דליכא כופרי.

כח. חזון איש, נשים סז:טו
ואי נאמן לאוסרה מסתבר דלא מלקינן ליה דא"כ אתה מכשילו. והא דמלקינן ליה באשת ישראל שהיא מותרת לו.

רבן גמליאל א: שמא הטית

כט. כתובות י ע"א
ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל אמר ליה פתח פתוח מצאתי. אמר ליה שמא הטיתה?

ל. רש"י כתובות י ע"א

הטה - כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר מעכבו מלפתוח וכשמטין אותו לצדדין נפתח.

לא. *The little tissue that couldn't – dispelling myths about the Hymen's role in determining sexual history and assault*

Journal of Reproductive Health (2019)

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6547601/>

רבן גמליאל III: כיבוס

לב. כתובות י.:-

ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי אמר ליה "רבי בעלתי ולא מצאתי דם," אמרה לו "רבי בתולה הייתי," אמר להם "הביאו לי אותו סודר," הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים. אמר לו "לך זכה במקחך." אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי, אנן נמי נעביד הכי? אמר ליה: גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם. ואי אמרת ניעבד גיהוץ, מעברא ליה חומרתא.

לג. חזון איש, נשים סז:יט

ויש לעיין א"כ למה אסרינן לה ומפסדינן לה כתובה בטענת דמים, כיון דהיא טוענת ברי שבתולה שלימה היתה וודאי חיפה הזרע את הדם, ואיהו טוען שמא! וצ"ל דהוי מיעוט שלא שכיח כלל...

רבן גמליאל III: בדיקת חבית

לד. כתובות י ע"ב

ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל ב"ר, אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם, אמרה ליה רבי עדיין בתולה אני. אמר להן "הביאו לי שתי שפחות, אחת בתולה ואחת בעולה." הביאו לו והושיבן על פי חבית של יין, בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף. אף זו הושיבה ולא היה ריחה נודף. אמר לו: לך זכה במקחך. ונבדוק מעיקרא בגווה? גמרא הוה שמיע ליה, מעשה לא הוה חזי, וסבר דלמא לא קים ליה בגווה דמלתא שפיר, ולא אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל.

לה. שיטה מקובצת כתובות י ע"ב

ולאו אורח ארעא לזלזל בבנות ישראל. וזה היה זלזול שאף על פי שהיו עומדות במלבושיהן היו מתביישות והיו צריכות לבא לב"ד ולעלות על פי החבית ולפסק את רגליהן. תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל:

לו. חברותא כתובות י ע"ב

ואין זה דרך ארץ לזלזולי בבדיקה שכזאת בבנות ישראל, לנסות לעשות בהן בדיקה שכזאת בלי להיות בטוח בנכונות הבדיקה.

לז. רב מרדכי הלפרין, בדיקת בתולים של רבן גמליאל לאור הידע הרפואי, toraland.org.il

לח. מגיד משנה הלכות אישות פרק יא הלכה יב

ורבינו לא כתב בדיקה זו בביאור משום דלאו דוקא זו דהוא הדין לאחרת.

לט. ט"ז אבן העזר סימן סח ס"ק ב

"ולבדוק מעיקרא בגווה?" ומשני גמ' "ר"ג מעשה לא חזי וסבר דלמא לא קים ליה בגווה דמילתא שפיר ולא אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל." וכן כתב הטור בשם הרמ"ה דיש לבדוק בשפחות תחילה. ודיעה ראשונה כתוב לבדוק תכף על ידי הם עצמם בלא שפחות תחילה, וקשה למה פסק דיעה קמייתא דלא כמבואר בגמ', דהא ר"ג ג"כ ידע דבר זה מן יבש גלעד ואפילו הכי בדק תחילה בשפחות! וגם הרמב"ם לא זכר מן השפחות תחילה!

ונראה דהטור הוקשה לו על הגמ' דכיון דר"ג לא היה קים ליה בבדיקה זו מאי אהני ליה בדיקת השפחות? הלא אין הנשים שוות בגופם זו לזו! אלא על כרחך דבאמת סגי בבדיקת האשה עצמה גם כן מהני, אלא דלרווחא דמילתא עשה כן לבדוק ע"י שפחות תחילה. ואנן קיי"ל דבכל דבר שצריך בדיקה לא סמכינן על הבדיקה במידי דצריך בדיקה כמוזכר ביו"ד בכמה דוכתי, וכיון שכן הוויא קצת קלקול דלמא סבור שאין הריח נודף ובאמת נודף, על כן טוב יותר שלא לעשות תחילה הבדיקה, ולסמוך על עיקר הדין סגי בבדיקת עצמה:

מ. שו"ת חלקת יעקב אבן העזר סימן מ

אם כן בהא נחתינן, דהאשה מותרת לכהן ואף בלי בירור. עי' כתובות י' ב', לאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל, לענין בדיקת על חבית - ואף אנן נאמר לאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל וישראל טהורין הן.